

Piero Coda

Žiť a myslieť v Trojici

Trojičná ontológia

Zostavil Cyril Dunaj

Bratislava 2022
Vydavateľstvo Nové mesto

Úvod¹

„Aby všetci boli jedno, ako ty, Otče, si vo mne a ja v tebe,“ hovorí Ježiš vo svojej modlitbe k Otcovi v Jánovom evanjeliu. (Jn 17, 21) Toto je krátka definícia trojičnej ontológie. Keď sa nad tým zamyslíme, je to úžasný zdroj svetla a inšpirácie pre skúsenosť a myslenie. V tomto zmysle hovoril o trojičnej ontológii Francúz Jean Daniélou v roku 1968 v malej eseji, ktorá je skutočným skvostom: *La Trinité et le mystère de l'existence* (Trojica a tajomstvo existencie), a o desať rokov neskôr, v roku 1976, Nemeck Klaus Hemmerle v programovom manifeste *Thesen zu einer trinitarischen Ontologie* (Tézy k trojičnej ontológii).

Skutočnosť je taká, že kresťanstvo nie je v prvom rade idea alebo morálka. Je to osoba, Ježiš, ktorý nás robí účastnými na svojom vzťahu synovskej lásky k Otcovi. Či nevolal „Veľbím Ťa, Otče, Pán neba a zeme, že si toto skryl pred múdrymi a rozumnými a zjavil si to maličkým.

---

¹ Táto kapitola preberá časť úvodu, ktorý napísal Piero Coda k podobnej publikácii vydanej vo francúzštine pod názvom: *Ontologie trinitaire. Penser et vivre à la lumière de la Trinité*. Nouvelle Cité, Bruyères-le-Châtel 2020, s. 15 – 28.

Áno, Otče, tak sa ti to zapáčilo. Môj Otec mi odovzdal všetko. A nik nevie, kto je Syn, iba Otec. Ani kto je Otec, iba Syn a ten, komu to Syn bude chcieť zjaviť“? (Lk 10, 21 – 22)

Viera v Ježiša znamená účasť na dobrodružstve života ako skúsenosti lásky Boha Otca v láske bratov a sestier. Viera je teda daná, prežívaná skúsenosť: ako hovoríme v dnešnej filozofii, je to niečo performatívne. Je to pravda, ktorá sa uskutočňuje v láske podľa Ježišovho vyjadrovacieho jazyka. Trojičná ontológia je snahou myslieť a žiť vieru v tejto performativite, prežívať ju v živote, ale aj v myslení. Jedným z rizík viery je totiž situovať sa nielen mimo života, ale aj mimo myslenia.

Ježiš nás naučil modliť sa: „Otče náš, ktorý si na nebesiach, (...) buď vôľa tvoja ako v nebi, tak i na zemi.“ Toto je Ježišovo evanjelium: „ako v nebi, tak i na zemi.“ Trojičný život v Bohu je láska, plné odovzdávanie sa Otca Synovi vo vzájomnosti, vo vánku novosti a radosti Ducha Svätého. Celé stvorenie – ľudstvo v spoločnom dome, ktorý obýva, teda svet – je výrazom Božej lásky ako Boží „druhý“, ktorý je povolaný slobodne a nezištne sa podieľať na prebytku vlastného života Boha. Boh je ako nezapadajúce svetlo a stvorenia sú ako farby spektra, alebo sú skôr povolané byť týmto spektrom, pretože ich preniká Svetlo, ktorým je Boh Trojica.

Živým spojivom medzi Bohom, nami a celým stvorením je Ježiš: Slovo, v ktorom Otec,

ktorý je Láska, vyjadruje svoju nevyčerpatelnú dobrotu. Ježiš, ktorý sa z lásky stal telom a ktorý nám vo svojej Pasche smrti a zmŕtvychvstania daroval samotný vánok Božieho života, Ducha Svätého, aby sme v sebe, medzi sebou navzájom a s celým stvorením žili trojičný život.

Trojičná ontológia nie je len vecou viery, je to perspektíva univerzálnej hodnoty, pretože v najhlbšom zmysle interpretuje povolanie človeka, ako aj prirodzenosť a dynamiku skutočnosti. Iste, prídavné meno trojičná, ktoré ju kvalifikuje, je kresťanské a vyjadruje celý svoj význam vo svetle viery. Trojičná dynamika je však slobodná, vzájomná a otvorená dynamika lásky, ktorá je sama osebe záležitosťou všetkých.

Pre tých, čo žijú vieru a mohli viesť hlboký a pravdivý dialóg s tými, ktorí na nej nemajú účasť alebo s tými, ktorí sa hlásia k inému náboženstvu, sú potrebné dva postoje. Na jednej strane byť ponorení a, povedal by som, nasiaknutí kresťanskou novosťou. Na druhej strane byť otvorení pre iných, odhodlaní byť všetkým pre všetkých, ako hovorí apoštol Pavol – pre Grékov Grékmi, pre Židov Židmi a tak ďalej (porov. *1 Kor 9, 19 – 23*).

Prídavné meno trojičný má vyjadrovať tento myšlienkový postoj. Niekedy ho azda ani netreba použiť. Pre kresťana je podstatné, aby jeho myslenie a život boli trojičné podľa logiky tejto lásky.

Rozhodujúcim prínosom trojičnej ontológie je to, že nám pomáha zmeniť pohľad, teda vidieť a interpretovať skutočnosť slobodným, nezištným a konviviálnym spôsobom. Faktom je, že nestačí mať v hlave dobré myšlienky. Je potrebné vstúpiť do školy nového prístupu k skutočnosti. Francúzsky filozof a sociológ Edgar Morin hovorí o „premyslení myslenia“, pápež František o „kultúrnej revolúcii“. To sa však nedá urobiť zo dňa na deň. Je potrebné obývať miesta, teda školy života a myslenia, v ktorých to môžeme zakúšať. To je základná výzva pre každého z nás.

Šancou a skutočným miestom trojičnej ontológie sú totiž medziludské vzťahy. Často si myslíme, že na to, aby sme dobre mysleli – aby sme mysleli s „dobře pripravenou hlavou“, ako hovorí Edgar Morin –, nie je potrebné pestovať vzťahy. Vzťah, ako povedal Aristoteles, je len akcidentom, aj to veľmi slabým. No nie je to tak. Svätý Augustín vo svetle Trojice ukazuje, že v Bohu má vzťah k druhému rovnaký význam ako substancia sama osebe. To znamená, že niekto iný (predovšetkým sám Boh a potom iné osoby) je aktérom mojej najintímnejšej konštitúcie. Už cirkevný otec, svätý Hilár z Poitiers, povedal: „*Nemo novit nisi invicem*“ („Nikto nepozná, len ak vo vzájomnosti“).

Treba si teda uvedomiť, že spôsob, akým dnes prežívame skúsenosť myslenia, je poznačený niekedy až extrémnym individualizmom.

Je to dedičstvo novoveku, ktorý priniesol dôležitý zisk: dôstojnosť a slobodu „ja“. Spomeňme si na Descartovo „*cogito, ergo sum*“. „Ja“ je však „ty“ iného „ja“ a žije vo vzťahu k „my“ a „vy“. Musíme sa preto naučiť realizovať „ja“, ktorým sme vo vzťahu k „ty“, „my“, „vy“. Je to skutočné cvičenie života a myslenia. Myslím na veľkú lekciu Pierra Hadota, ktorý hovoril o klasickej filozofii ako o „duchovnom cvičení“. Na to však, aby sme sa to naučili, sú dnes viac než kedykoľvek predtým potrební skutoční učitelia, ktorých treba objaviť a stretávať sa s nimi.

Klasická filozofia, počnúc Platónovým VII. listom, v ktorom veľký filozof opisuje objavenie pravdy, čo sa rozhorí ako plameň uprostred tých, ktorí ju hľadajú v dialógu, a neskôr veľké teologické školy, to vždy vedeli. Mám na mysli Augustína z Hippa a jeho dialógy v *Cassiciacu*. Ide o to, aby sme praktizovali a dokonca sa stali expertmi vo vykonávaní myslenia, ktoré sa živí dynamikou agapé, a v ktorom nám rozdielnosť iného nie je cudzia, ale keď zachováваме a dokonca vyzdvihujeme jeho odlišnosť, stáva sa vnútornou súčasťou nášho myslenia a naopak. Je to fascinujúca, ale náročná činnosť. Vyžaduje si intenzívne a vytrvalé úsilie, ktoré sa nakoniec stáva zdrojom slobody a radosti.

Bez prežitej a intelektuálnej skúsenosti slobody vlastného myslenia pri počúvaní iného nie je možné na tejto ceste skutočne napredovať. A predsa, ak sa človek nepodrobí tomuto

cvičeniu, ktoré je stále do veľkej miery bezprecedentné, nemôže sa venovať pravému hľadaniu zmyslu skutočnosti podľa trojičnej ontológie.

Zaiste, myslieť „s iným“ je jedna vec – veľmi dôležitá a už sama osebe veľmi záväzná –, ale myslieť „v inom“, ako hovoríme v perspektíve trojičnej ontológie, je niečo iné. Ako je to možné? Je to len utópia? Je to krásny sen? Nie. Som presvedčený, že toto je konečný cieľ každého pravého myslenia, (skrytý, ale účinný) bod príťažlivosti samotného aktu myslenia. Uvediem dva príklady, ktoré nejakým spôsobom evokujú, čo mám na mysli. Aká je naša najhlbšia túžba? Odpovedal by som takto: mať vo svojej duši všetko, naozaj všetko (to je naše povolanie, tak to vraveli už v antike: „*anima fit quodammodo omnia*“, duša je povolaná stať sa všetkým); a zároveň ma obýva túžba, aby to, čím som najhlbšie, bolo prítomné v dušiach iných, v ich pamäti a láske. To je všeobecne ľudské. A druhý príklad: Čo znamená byť Kristovým mystickým telom, kde jeden je údom druhého? Čo znamená byť „jedno“, ako sú jedno Otec a Syn? Čo znamená byť spoločenstvom svätých a to, že nakoniec „Boh bude všetko vo všetkom“?

Ako uvádza pápež František v encyklike *Laudato si*, z ktorej tu obšírne citujem, pretože jeho slová vyjadrujú línii trojičnej ontológie, v tomto ohľade treba prežiť obrátenie myslenia

na osobnej a spoločenskej úrovni, ktoré má svoj zdroj a inšpiráciu v trojičnej vízii stvorenia:

„Otec je posledným prameňom všetkého, milujúcim a komunikatívnym základom toho, čo existuje. Syn, ktorý ho odzrkadľuje a skrze ktorého je všetko stvorené, sa spojil s touto zemou, keď prijal podobu v Máriinom lone. Duch, nekonečné puto lásky, je vnútorne prítomný v srdci vesmíru, oživuje a vzbudzuje nové cesty. (...) Preto, keď s obdivom kontemplujeme vesmír v jeho veľkosti a kráse, musíme chváliť Najsvätejšiu Trojicu‘. (...) Božské osoby sú subsistujúce vzťahy a svet stvorený podľa božského modelu je osnovou vzťahov. Každé stvorenie smeruje k Bohu a pre každú živú bytosť je vlastné smerovať k niečomu inému, takže v lone vesmíru môžeme stretnúť nespočetné množstvo stálych a tajuplne prepojených vzťahov. To nás pobáda nielen žasnúť nad rozmanitými putami, ktoré existujú medzi stvoreniami, ale vedie nás aj k objaveniu kľúča k našej vlastnej realizácii. Človek totiž tým viac rastie, dozrieva a sa posväčuje, čím viac nadväzuje vzťahy a vychádza zo seba, aby žil v spoločensťve s Bohom, s inými a so všetkými stvoreniami. Prijíma tak do svojej existencie onen trojičný dynamizmus, ktorý do neho vložil Boh na počiatku jeho stvorenia. Všetko je spojené, a to nás pozýva dozrievať v spiritualite globálnej solidarity, ktorá vyviera z tajomstva Trojice.“
(LS 238 – 240)

Tajomstvo alebo kľúč k čítaniu a realizácii trojičnej ontológie spočíva v tom, čo hovorí apoštol Pavol: „... nebudem poznať nič iné okrem Ježiša Krista, a to ukrižovaného...“ (1 Kor 2, 2) To znamená, že on je vo viere svetlom všetkého poznania skutočnosti. Chiara Lubichová to hovorí spôsobom, ktorý ma nikdy neprestane udivovať: Ježiš Opustený, teda Ježiš, ktorý sa na kríži z lásky vyprázdnil² zo všetkého, je „zrenicou oka“, cez ktorú Boh hľadá na nás a cez ktorú my hľadáme v láske na Boha.

Čo to znamená?

Antonio Rosmini hovorí, že na to, aby sme vstúpili do myslenia iného, aby sme ho prežili v sebe, je potrebné zažiť triašku zo sebazabudnutia. Celá veľká mystická múdrosť vo vzťahu k Bohu to veľmi dobre vie, stačí si spomenúť na svätého Jána z Kríža. Nie je to však len pravidlo duchovného života, je to aj zákon pravdivého myslenia a dialógu s inými. Nehovorí azda Ježiš: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili?“ (Mt 25, 40)

Posledná poznámka, ktorá sa týka mojej osobnej skúsenosti: ako sa dnes snažím postaviť k trojičnej ontológii?

Snažím sa o to predovšetkým v dvoch smeroch. V rámci svojho výskumu rozvíjam čítanie

---

² Týmto slovesom sa Lubichová odvoláva na *kenózu* (etymologicky „sebavyprázdnenie“, ktoré sa prekladá ako zrieknutie sa) vo *Flp* 2, 6 – 7 (pozn. prekl.).

tradície filozofického a teologického myslenia, v ktorom možno rozoznať vývojové línie, čo sa čoraz väčšmi orientujú na trojičnú ontológiu, aby som sa pokúsil prehĺbiť ich význam a dôsledky, pričom vychádzam predovšetkým z vlastného poznania a zo skúsenosti charizmy jednoty. A potom, v laboratóriu myslenia, ktoré sa vytvorilo okolo tohto projektu v Univerzitnom inštitúte Sophia, sa snažím prijať a valorizovať všetky originálne perspektívy, ktoré navrhujú a rigorózne a s vášňou rozvíjajú mladí výskumníci, s ktorými žijem a pracujem.

Okrem toho – a to je azda najnáročnejší a najfascinujúcejší záväzok – s medzinárodným tímom filozofov a teológov kresťanskej aj nekresťanskej inšpirácie po dlhom období príprav začíname iniciatívu výskumu a publikácie, ktorú chceme považovať za novú aj svojou formou: *Dynamického slovníka trojičnej ontológie*. Ambíciou tohto projektu je znovu prečítať dejiny myslenia s týmto špecifickým kľúčom a zoči-voči výzvam, ktorým dnes všetci čelíme, navrhnuť s kúskom naivnosti malé a nádejné príspevky, aby sme sa mohli s týmito výzvami existenčne a intelektuálne konfrontovať.

Obsah

Predslov	5
Úvod	13
Trojičná ontológia. Čo to je?	22
Manifest trojičnej ontológie	45

Piero Coda

Žiť a myslieť v Trojici

Trojčinná ontológia

Výber textov z talianskeho a francúzskeho originálu Piera Codu (pozri poznámky pod čiarou v texte) zostavil, preložil a predslov napísal Cyril Dunaj
Preklad revidovali Ľudovít Pokojný a Peter Volek
Obálku spracovali Zuzana a Jozef Turlíkovci
Graficky upravil Peter Blaho

Vydalo Vydavateľstvo Nové mesto, s. r. o.,
Cablkova 10, 821 04 Bratislava, v roku 2022
ako svoju 170. publikáciu

Citácie Svätého písma:
Biblia. Slovenský ekumenický preklad,
Slovenská biblická spoločnosť,
Banská Bystrica 2008.

Editorka a zodpovedná redaktorka
Katarína Jančišinová
Jazyková korektúra Danka Jacečková

Prvé vydanie
80 strán

Z dodanej sadzby vytlačil
Alfa print, s.r.o., Martin

www.obchod.nm.sk
knihy@nm.sk

ISBN 978-80-89621-71-2